

– (Po reportérovi požaduje tyto vlastnosti:) „...pohotovost, nebojácnost, útočnost, zdrženlivost, nadbytek barevných i bezbarvých slov, znalost výrazů a pochopení pro hodnotu slov. A ještě osobnost a dále vynalézavost a schopnost vlastní kontroly.“

V jiném jeho článku čteme:

– „Reportér musí volit svůj způsob projevu tak, aby nejen učinil posluchače svědkem události, ale aby mu zprostředkoval příležitost dokreslit slyšená slova vlastní představivostí, kterou reportér podněcuje a rozehrává.“

V l. 1949–1950 za šéfredaktora Václava Kořínka byl J. Cincibus členem redakční rady a dohlížel i na vnitropolitické zpravodajství a sport. Reportážní oddělení vysílalo v té době průměrně dvě až tři reportáže denně.

V r. 1950 začaly v rozhlasu generální politické prověrky. Prověřovací komisi do rozhlasu vyslal přímo sekretariát ÚV KSČ. Rozhodla, že ing. Cincibus může v rozhlasu pracovat dál jako řadový reportér, ale ne ve vedoucí funkci. V rozporu s tímto závěrem byl ing. Cincibus poslán 2. září 1950 na mimorádnou dovolenou a nově zařazení mu rozhlas nenabídl.¹⁴⁾

V této situaci se ho ujal generální ředitel Supraphonu Háša a svěřil mu péči o mluvené slovo na gramofonových deskách. Stal se jeho dramaturgem, redaktorem a pak i režisérem.

Odbor mluveného slova měl široký rejstřík témat – od dětských pohádek přes dramatické umění až po jazykové kurzy. Ing. Cincibus připravoval pro natáčení jednotlivé scény z významných inscenací Národního divadla i celá činoherní představení (např. Kočičí hra s Danou Medřickou v hlavní roli). Významnou edicí byly také profily Činoherního klubu. Na deskách Supraphonu se zachovaly herecké portréty „staré gardy“ Národního divadla, spolupracoval se Z. Štěpánkem, K. Högresem aj. V oboru pohádek a her pro děti byl v úzké součinnosti s Divadlem Spejbla a Hurvínka. S Janem Werichem připravil četbu celého Švejka¹⁵⁾. Na gramofonových deskách se nám zachovaly předscény J. Wericha a M. Hornička nebo přehlídka hereckého umění Vlasty Buriana. To vše bylo součástí nového pracovního oboru ing. Cincibuse.

Odešel do důchodu v r. 1971 ve svých 65 letech. O devět let později zemřel. Jeho názory a zkušenosti

a konečkonců i výsledky jeho práce ho na zvukových záznamech přetrvávají.

Poznámky:

- 1) F. Havel, F. Pour, E. Vrba, brněnští J. Liška, V. Konupka, v Ostravě L. Nechyba
- 2) J. Laufer, J. Kalibera, F. Kocourek, v Brně E. Cenek, V. B. Svrček, I. Barvič, V. V. Koch
- 3) Ve Školském rozhlasu M. Disman a B. Pěkný, v Brně D. Chalupa, dr. F. Kožík, F. K. Zeman, v pražském Dělnickém rozhlasu se nad reportáží zamýšlel E. S. Hokeš
- 4) Téměř specialistou na vojenskou tematiku se stal E. Vrba, který byl před nástupem do rozhlasu 15 let aktivním důstojníkem rakouské i čs. armády
- 5) Dr. Očadlík byl narychlo v r. 1941 přeložen do gramofonového archivu, když mu hrozilo zatčení za jeho buditelské komentáře ke Smetanově hudbě
- 6) Později se tento reportérský styl parodicky charakterizoval slovy: „... a kola se točí. a prapory vlají“
- 7) Mj. překládal pro vysílání pomnichovský projev Chamberlainův
- 8) Ing. Technik dokonce utekl z rozhlasu, aby se vyhnul případu; na cestě domů ho však dohonal rozhlasový řidič se vzkazem, že se musí okamžitě dostavit do služby. A Technik řidiče prosil, aby v rozhlasu řekl, že ho nezastihl doma, ale řidič prý odpověděl: „Pane inženýre, mám vás rád, ale sebe taky. Pojeďte.“
- 9) A. Technik prý dokonce v reportáži vyslovil větu: „Byl stejně tvrdý k sobě jako k jiným.“
- 10) E. Ješutová: Kapitoly z historie českého rozhlasového vysílání (Týdeník Rozhlas, 12. 7. 2004)
- 11) Rozhlasová práce č. 1/1947, str. 91
- 12) Tamtéž, s. 86–91
- 13) ubikvitní = všudypřítomná
- 14) V r. 1968 se v Čs. rozhlasu odchodem ing. Cincibuse zabývala rehabilitační komise, která prošetřovala křivdy, spáchané během politických prověrek v l. 1948–1951. Dospěla k závěru, že rozvázání pracovního poměru s ing. Cincibusem bylo i z hlediska tehdejších právních předpisů nezákonné a poskytla mu plnou politickou a morální rehabilitaci. Vedení rozhlasu mu to spolu s omlouvou oznámilo 14. 1. 1969 a zároveň poděkovalo za jeho rozhlasovou práci.
- 15) Spolu s ředitelem Supraphonu J. Šedou přitom zachránili a uchovali pro nás v podnikovém archivu i ty části, které Werich namluvil, ale cenzurní orgány je zakázaly vylišovat na gramofonových deskách. (MF Dnes, 18. 5. 2004)

PhDr. Karel Malina

Václav Svoboda

* 19. 5. 1931 Praha

Byl rozhlasákem každým coulem. Říkali mu chodící rádio“. Tranzistor měl stále připraven, skoro bychom mohli říci, že věčně zapnutý, přeladovával a kontroloval, kdo má něco dřív nebo něco lepšího. Vždycky fandil „svému rádiu“ a když přišel na to, že Český nebo Československý rozhlas to nemá takové, jak by se slušelo, zejména ve sportovní oblasti, hned na to ještě zčerstva upozorňoval. Byl účastníkem řady světových soutěží, ať už olympijských her či mistrovství světa a Evropy. Rád vzpomínám na naše společné vysílání z olympijských

† 9. 9. 2004

her v Mnichově 1972, kdy přiblížil zejména boj a zisk zlaté medaile našeho zápasníka Máchy, nebo finále Davisova poháru v Praze či finále mistrovství Evropy v kopané v Bělehradě atd. Jeho doménou však bylo především zpravodajství, kdy se snažil ve sportovním vysílání uplatnit odbornost a pohotovost v plné míře. Právě při vzpomínce na Mnichov '72 je třeba uvést, že tam vlastně poprvé za jeho působení rozhlas zavedl pravidelné živé sportovní relace každou hodinu na celostátním vysílání. Byly to takové minirelace po způsobu pořadu

S mikrofonom za sportem. Posлуhač věděl nejen, co se dělo, ale co se děje právě teď v této chvíli. Byli jsme rozběhnuti po různých sportech, mohli jsme vystoupit s živým zpravodajstvím nebo reportáží a opět se za hodinu ozvat. Vlastně od začátku ranního programu na hrách až do zakončení měl posluchač hry jako na dlaní. Za jeho přispění byly rozděleny sporty tak, aby v redakci byla specializace, znalost přiděleného odvětví a to nejen po stránce pravidel, ale i po stránce organizační.

Sám rád sportoval, hrál fotbal, stolní tenis, tenis, lyžoval. Spolu jsme něco sehráli hezkých střetnutí a to nejen doma, ale i v zahraničí v přátelských kláních s některými rozhlasovými stanicemi. Byl to dobrý člověk, kamarád, přítel, zkrátka rozhlasák.

Na Václava Svobodu se však rozhodně nemůže vzpomínat se smutkem. Naopak. Byl to člověk optimistický, dobrák od kosti, který do poslední chvíle – ještě z nemocničního lůžka – telefonoval zprávy do rozhlasu, že se doktoři nestačili divit. Stačila mu k tomu někdy televizní obrazovka, jindy zase některá jiná rozhlasová stanice nebo telefonát od kamaráda, který pak zpracoval. Bral život, jaký je, nechtěl se vzdát a bojoval s hlavou vzhůru. A právě proto nemohu své povídání zakončit než jednou veselou příhodou ze společné práce. Kdysi se vysílaly relace nazvané Svět dnes večer, které

začínaly ve 22.00 hodin. Co čert nechtěl při mě služně v redakci, kde pracovala i večerní sekretářka Zdena Žáková, přestaly jít na stěně umístěné hodiny. My nic netušíce jsme čekali až přijde řada na sport, což znamenalo jít do studia ve 22.10. Najednou se rozevřeli dveře naší kanceláře a redaktor, který před tím četl o zahraničních událostech, zařval: „Utíkej, já jsem tě nahlásil!“ Zbledl jsem, vzal nohy na ramena a běžel do studia. Jak jsem byl rozdýcháný, tak jsem ze sebe vysoukla větu: „Pro, pro, promiňte, čekali jsme, jsme, na zprávu o Kodešovi na turnaji – už dnes nevím, co to bylo za turnaj – a řekl jsem výsledek, takže jsem zachránil situaci. Dokonce jsem byl na druhý den na pravidelné redakční schůzce, která hodnotila pořady, pochválen za pohotovost. Vašek, který na té poradě seděl, nic neříkal, ale když přišel do redakce, tak utrousil: „Ty koni, až se zase budeš vymlouvat na Kodeše, tak tu zprávu neříkej už v 19.00 hodin!“ A bylo to. Takže Václave, až se spolu setkáme v novém životě na TJ Armabeton, kam jsme chodili hrát tenis, tak to bude zase bitva jako hrom – nedarujeme si ani míček a pak to půjdeme zapít! A budeme vzpomínat na báječnou partu zpravodajců Věry Čermákové, kteří nejenom že umí, ale také znají a vzájemně si pomáhají a drží palce, aby rozhlas byl stále lepší a lidé také.

Věra Šťovíčková-Heroldová

Karel Šubrt a „šubrtka“

* 16. 8. 1906

† 15. 8. 1975

1950–1958 redaktor, vedoucí redaktor a komentátor redakce zahraničněpolitické

1958–1970 vedoucí publikačního střediska a redaktor Studijního a výzkumného odd. ČsRo; redigoval Studie a úvahy, s A. Majznerovou založil revui Rozhlas ve světě

Když v padesátých letech nastoupil do čela zahraniční rubriky (později po sovětském vzoru zvané redakce mezinárodního života)* Karel Šubrt, zavládly jistě rozpaky z jeho jinakosti. Ve funkci vystřídal vysokého a štíhlého, komunikativního a po vzoru britských gentlemanů lehce ironického Miroslava Čapka, který přirozeně nemohl odolat nabídce ČTK na místo zpravodaje v Paříži a Čs. rozhlas opustil. Karel byl svým zjevem spíše venkovský strejda s řídnuocími vlasy, oblečení tuctového, bez nápadných osobních vlastností, který s osazenstvím redakce hovořil pedagogicky věcně o práci a necítil nejmenší potřebu mluvit ani o svém soukromí (žádné patrně neexistovalo, byl to osamělý muž), ani o své minulosti. V podstatě „se vědělo“, že předtím zastával zejména různá místa úřednická, byl i měl jistou praxi novinářskou, a naposledy pracoval ve Frýdlantu v družstvu Dílo a zároveň tam byl předsedou ONV, a tam měl „nějaký průšvih“. Vzpomínka na to, co ho tam postihlo – nikdy jsme se nedozvěděli co – z něho činila člověka opatrně, někdy až bázlivě se pohybujícího na kafkovském území, kde je v netušeném okamžiku možné všechno.

Jeho evidentní znalost zahraničněpolitické problematiky byla pro jeho okolí zprvu překvapením. Karel Šubrt uměl na světové události reagovat pohotově a zevrubně. Jednak hodně znal, jednak neustále čel a studoval. Rozhlasovým fenoménem doby se stala *Nedělní*

poznámka ke světovým událostem, kterou Karel psal týden co týden po několik let. Posлуhači ji velice cenili, neboť kromě povinné daně v podobě boje za socialismus a mír v ní Šubrt v rámci tehdy ještě velice omezené svobody slova mluvil o tom, co se ve světě toho týdne skutečně událo, o čemž se v domácích médiích lidé zpravidla nedoslechli ani nedočetli. Tak se zrodil pojem *šubrtka*, a ten si, pokud si dobře pamatují, nevymyslela redakce, ale posluchači, kteří si o ni psali. Nedělní poznámce se tak říkalo ještě dlouho poté, co Karel oнемocněl přepracováním a později se do rozhlasu vrátil na klidnější pracoviště.

Napsat si *šubrtku* bylo tehdy pochopitelně nespelnitelnou touhou každého z nás, redakčních dorostenců a dorostenek, svěřených jeho péči. (Rozhlas v padesátých letech kvalitu „odejitých“ starších zkušenějších novinářů nahradil kvantitou mladých lidí bez životních, pracovních a politických zkušeností, v naději, že z části opět jednou doroste „nová“ kvalita.) A Karel nás skutečně učil, texty opravoval, haněl či chválil, ale své *šubrtky* střežil jako oko v hlavě. Ba nenechal si je vyrvat ani v létě a telefonoval je v obvyklé kvalitě z míst, kde byl právě na dovolené.

Měl proti nám nepopíratelnou výhodu – zatímco my jsme se běžně dostali pouze ke zprávám ČTK, určeným pro vysílání (což byl přeložený sovětský TASS), on jako

šéf směl číst barevný monitor s informacemi pro spolehlivější kádry. Pro vysvětlení těm, kteří tuto dobu nezažili: ČTK vydávala zprávy na papíru různých barev, z jedné se vyráběly zprávy do vysílání, monitor jiné barvy směly číst střední kádry a opět jiná barva byla vyhrazena tajným informacím pro nejvyšší vedení.

Jak dorůstalo naše sebevědomí, začali jsme se s Karlem se špetkou přátelské zlomyslnosti předhánět v časně ranní docházce: kdo přišel dřív, vyzvedl „pro Karla“ v sekretariátu monitor jako první a přečetl jej dříve než on, čímž Karel ztrácel monopol na nápady na redakčních poradách. Po létech si sebekriticky říkám, že to od nás nebylo hezké. Karel na mladé tajně žárlil – to byla snad jeho jediná slabost – neboť my jsme měli všechno před sebou, a jemu z celého života zbývala už jen ta radost z nepostradatelnosti své práce.

PhDr. Rostislav Běhal

Za Karlem Pechem

* 18. 5. 1917 Praha

Kdykoliv jsem mluvil s Karlem Pechem, cítil jsem se takhle maličký. Byl to velkán sršící dramaturgickými i režijními nápady, Jára da Cimrman rozhlasových i televizních programů. Pro publicistické i naukové pořady dovedl vymýšlet neskonale množství gagů a neuvěřitelných pomůček, které usnadňovaly jejich chápání a pomáhaly vrývat se do paměti posluchače. V r. 1946 v podstatě z nouze – z programové hodinky, kterou nikdo nechtěl, vznikla jeho Beseda rozhlasových novin. Už po čtvrtém pokračování se stala nejoblíbenějším pořadem... Krátce přes únor 1948 se udržela ve vysílání, za dva roky na 100 jejích pořadů přišel milion dopisů posluchačské odezvy. Jako režisér (i jako interpret ve dvojici s Karlem Högerem) dokázal ozvláštňit zprvu začátečnické cestopisy Zikmunda a Hanzelky tak, že se jejich proslulá znělka automobilového klaksonu stala idolem doby. Pro brněnské studio připravil seriál „Tajemství slovenštiny“. I v tom byla znát jeho invence. Dovedl vyhmátnout téma, o kterém se mělo mluvit, které bylo třeba posluchači přiblížit a osvětlit. Totéž se opakovalo v televizi, kam přešel na vlastní žádost ze svého angažmá v Národním divadle.

Jeho nápaditost zasáhla i jeho osobní koníčky: zbude po něm sbírka kuriózních autogramů – sbírka kreslených vrbců z tužky a pera nejruznějších významných spisovatelů, výtvarníků, básníků i politiků. Nevěřili byste, kolik toho mnohdy ti kreslení ptáčci vypovídají o osobnosti i povaze svého autora. Jakkpak s nimi naloží Památník národního písemnictví? A nestály by za knižní vydání?

Na Karla Pecha se nedá zapomenout. Vidím ho v nebi, jak sedí někde v nebeském studiu s populárním „rozhlasovým“ jezevčíkem Ferdou na klíně, nad ním poletuje hejno všelijak pokroucených vrbců a kolem houf andělů pochechtávajících se nad jeho vyprávěním. Nad Karlem Pechem se nedá truchlit. Jenom nad tím, že už nic nenapíše ani nenatočí.

Z nekrologu Jarmily Cysařové

„Herec, divadelní, rozhlasový i televizní režisér, autor, publicista, scenárista, komentátor, fotograf, ex-

Po jeho odchodu tahanice o monitor ustaly, i my jsme se dočkali a začali psát „šubrtky“, ale nebyla to ta pravá radost. Naječnou bylo všechno jinak, jakési vzduchoprázdnno, spory mezi námi, dezorganizace, v čele redakce se vystřídalo několik zimních králů, až v roce 1963 nastoupil další velký šéf, Milan Weiner.

Ale to už byla jiná doba a jiná kapitola dějin rozhlasu.

*/ Tehdy bylo období permanentních reorganizací, během nichž se ve zpravodajství i v celém rozhlasu měnila zařazení, úkoly i jména jednotlivých pracovníků; autorka se omlouvá, pamatuje si, s kým kde pracovala, ale není v jejich silách přiřadit ke správným letopočtům tehdy právě platná jména pracovníků.

† 14. 2. 2006 Praha

perimentátor. Po maturitě a ročním The English Institute Praha byl za druhé světové války hercem malých divadel, od r. 1945 členem Studia Národního divadla a v r. 1949 přešel na dvacet let do činohry ND, externě režiroval v rozhlasu cestopisné reportáže Miroslava Zikmunda a Jiřího Hanzelky, připravoval jako autor, režisér i účinkující první poválečný rozhlasový magazín, Nedělní besedu rozhlasových novin, která byla po únoru 1948 zakázána. Nechyběl ani u počátků naší televize. (...)

Že to neměl v práci vždy jednoduché, prokazují jeho Listy z deníku: „Nechci nic více a nic méně, nežli svobodu realizátora – redaktora a reportéra v jedné osobě odpovídajícího přímo vedoucímu. Svobodu s právem na omyl. Vždycky, když jsem tyto podmínky v televizi měl, tak se mi v práci dařilo. Vždycky když jsem měl přidělené rádce, pomocníky, zasahovatele do textů i výrobních možností, navrhovatele, co by se mělo i nemělo, docházelo k realizačním umazanostem, výsledkům matným. Poradčkování, flikování zabíjí obvykle celek. Nepřestávám věřit, že přijde den, kdy budeme mít kádry reportérů, režisérů, mluvčích, kameramanů (snad i kreslířů) v jedné osobě, navíc schopných domluvit se ještě v několika dalších řečech. Mám odpor ke všemu tomu oficiálnímu, neosobnímu sdělování fakt, kdy obrazovka je spíš vitrinou, pokud možno naleštěnou, kde se nám vystavuje jakýsi nezaujatý krasořečník, a bez hnutí citu, zaujetí pro věc nám oznamuje spisovně fakta a dává co nejvíc najevo, že on sám nemá žádný názor. (A když, tak použije zprofanované budovatelského klíšé, odpuzujícího po prvních slovech, nebo romantického recitátorského patosu atp.) A ono všechno, co má lidmi pohnout, vzniká výhradně z velikého nadšení nebo z velikého naštvání.“

Dvacet působil jako pedagog na FAMU a na Fakultě žurnalistiky Univerzity Karlovy.

K úmrtí Josefa Henkeho

Rudolf Matys

Pohyblivý jako rtuť, houževnatý jako lýko

Rozhlasový, divadelní a televizní režisér, autor, teoretik rozhlasu a uměleckého přednesu, nositel státního vyznamenání Za zásluhy o kulturu Doc. Mgr. Josef Henke zemřel v neděli 19. března 2006 ve věku 73 let. O osobní vzpomínku na tuto velkou rozhlasovou osobnost požádal Týdeník Rozhlas básníka, kritika a jeho kolegu R. Matyse.

Josefa Henkeho jsem poznal přesně před čtyřiceti lety, já byl tenkrát úplný kandrdas, on krátce po své třicítce, už byl věhlasným rozhlasovým režisérem, oceňovaným i v zahraničí. Byl jedinečný, už jen tím, že vyrůstal z básnických i divadelních tradic meziválečné avantgardy, především z melické a polyfonně syntetické poetiky Burianova Děčka, kterou poznal zblízka ve svých režisérských začátcích, a tu se svébytnou originalitou rozvíjel na rozhlasové půdě. Ale nejen v tom byl unikátní. Bylo ho tenkrát všude plno: spoluzakládal Violu i Lyru Pragensis, psal teoretické studie o uměleckém přednesu, experimentoval v oblasti audiovizuálních médií, byl scenáristou a režisérem prvním české stereofonické inscenace – Kafkovy Proměny, první a hned slavné (její scénář uvedlo pět evropských rozhlasů!), a jakmile to poměry dovolily, založil dokonce nestátní umělecké družstvo Ariston.

To vše ale jen do roku 1969. Pak přišly ošklivé „prověrkové roky“ – a Henke, mimo jiné i coby režisér palachovské desky, byl na listině nežádoucích zapsán tím nejčernějším inkoustem. Tenkrát si nová rozhlasová vrchnost vymyslela jednu obzvlášť špinavou hru: nabídla dvěma režisérům šanci: jeden z nich se může v rozhlasu „zachránit“, totiž ten, kdo prokáže větší normalizační „angažovanost“. Josef ovšem pro něco takového nehnul ani prstem – a tedy šel. Pak jsem ho navštěvoval už jen v jeho tehdejší malém bytě nad smíchovským (dnes Švandovým) divadlem. Rozhlas mu po celých těch devatenáct let interdiktů strašně chyběl, ale nikdy jsem na něm neviděl ani stín nějaké zhrzenosti. Nevzdal se: sršel do všech stran skvělé a nakažlivé nápady, myslel stále dopředu na velké věci, navzdory tomu, že měl i v televizi a ve většině divadel po deset let téměř absolutní „stopku“, a příležitostné výděly mu umožňovaly existenci, která občas vibrovala na samé hranici bída. Zůstával stejný jako vždycky: pohyblivý jako rtuť a zároveň houževnatý jako lýko.

V 80. letech už mu bylo přece jen trochu líp, občas si zarežiroval (hlavně mimo Prahu), své téma si nakonec dokázal najít i v Divadle Spejbla a Hurvíňka. A když se pak roku 1990 vrátil znova do rozhlasu a do jeho studií, ta pauza na něm a na jeho práci nebyla ani znát: byl to zase ten „starý“ Josef – přesný stylař, vybírající si tentokrát nejen texty lyrické, ale i psychologicky mimo-

řádně náročné a vrstevnaté, a také ovšem agilní iniciátor Svazu rozhlasových tvůrců a v přijaté šéfredakterské funkci bojovník za důstojné místo slovesné produkce v celku rozhlasové tvorby!

Byl to taky skvělý, neodolatelný vypravěč s vynikající pamětí a smyslem pro chytrý humor. Ale tématem jeho vyprávění nebývalo jen divadlo a umění. Často třeba vyprávěl o svých neřádných zájmech z mládí. Tenkrát miloval rychlé motorky a zároveň se náruživě věnoval horolezení na pískovcových věžích nedaleko Jičína, města jeho gymnaziálních studií. „Přitom musíš být samozřejmě absolutně soustředěný, a když lezeš první, a to jsem býval většinou já, musíš nejméně ze všech myslet na všechny, které jsiš. A nesmíš na sobě dát znát, že se bojíš. Tohle se mi pak možná hodilo i v tom režirování. I tam jsi prostě partácký prvolezec a vždycky riskuješ. A taky bylo možná důležité, že jsem jezdil na těch motorkách, při té rychlosti nemáš čas na zbytečnosti, musíš se umět pohotově zorientovat.“ Mockrát jsem si na to vzpomněl, když jsem viděl toho věčného kluka za režisérským stolkem zdolávat rozeklané stěny dramatických dialogů nebo básní.

Naposledy jsme se pracovně sešli někdy v roce 2001 na velké básnické skladbě Ivana Diviše Jedna lod: „Josefe, to byl tedy další majstrštyk! Když jsem to teď poslouchal a připomněl jsem si přitom taky ty tvé nádherné polistopadové Dürrenmatty a Becketty, znova se mi otvíral nůž v kapse, je to jenom k vzteku, a ten vztek až bolí. Cos mohl tady za ty zmařené roky všechno udělat! A ti hajzlové...“

„Vykašli se na to,“ mávl rukou, „oni nám za to přece nestojí, však se ještě něco udělá. Ale musím už asi víc spěchat.“

Spěchal, dobře cítil, že má už jen málo času, pracoval tedy na doraz a bez rezerv, spaloval se jako mladík, a šel přitom bohužel i napříč životospřávkou. A pak se už i mně jenom pomalu ztrácel do nemoci.

Josef Henke měl velký talent pro přátelství. Nejsm jistě sám, kdo to zažil a dokázal ten dar ocenit. Na to, že už není, si tedy už sotva kdy zvyknu.

*Přetištěno z Týdeníku rozhlas č. 14/2006
s laskavým svolením šéfredaktora
i autora článku*

Jan Rejžek

Znalec síly slova

(nekrolog)

„Ve věku třiasedmdesáti let zemřel 19. března významný český rozhlasový, televizní a divadelní režisér.

Z jeho díla do zlatého rozhlasového fondu patří například Pavlíčkova drammatizace Čapkova Života a díla skladatele Foltýna (1963), Dykův a Burianův Krysář (1964), Kafkova Proměna (1967), Šaldovi Zástupové (1968), Dürrenmattův Dvojník (1990), Přidalova Pěnka s loutnou (1990) či hra na motivy lidových loutkových textů Barbaramáš a Medordes (1999).

Josef Henke se narodil 12. ledna 1933 v Mladé Boleslavi jako syn ředitele zdravotního ústavu. Po Raisově gymnáziu v Jičíně studoval divadelní režii na pražské AMU a externě filmovou režii na FAMU, už tehdy působil v rozhlasu a v televizi jako asistent, autor a herec. V Krškové snímku Stříbrný vítr (1954) se mohl coby světlovlasý student a v Kachyňově Králi Šumavy (1959) byl zadržen chrabrými pohraničníky při útěku na Západ. Režimoval mluvené slovo Trnkových Osudů dobrého vojáka Švejka (1956).

V roce 1955 ho angažovali do Divadla E. F. Buriana D 34, koncem 50. let byl režisérem literárně-dramatického vysílání Československého rozhlasu. Spoluzakládal poetické scény Violu (kde v roce 1971 uvedl vynikající Cocteaův Lidský hlas s Jaroslavou Adamovou) a Lyru Pragensis. Zabýval se teorií uměleckého přednesu a napsal knihu Síla slova (1963).

Při normalizačních čistkách byl v roce 1971 z rádia propuštěn, když mu bylo k tíži připsáno natočení desky na památku Jana Palacha Kde končí svět. Živil se jako režisér například v loutkovém divadle v Mostě, v kladenském Lampionu, v Divadle Spejbla a Hurvínka nebo

v libereckém Naivním divadle, v animovaném filmu, psal audiovizuální scénáře, spolupracoval rovněž na koncertech souboru Chorea Bohemica a vymyslel typ hudebních pořadů Setkání na schodech v prostorách Národního muzea. Do rozhlasu se vrátil po roce 1989 a stal se šéfrežisérem a na čas také šéfredaktorem ČRo 3 – Vltava (1994 – po roční nemoci musel z této funkce ustoupit a vrátil se do funkce šéfrežiséra). Režimoval také např. televizní inscenace Manon Lescaut, Bílé noci, Přeludy, naposledy televizní film Žena v kleci (1999). V roce 1994 obdržel státní vyznamenání Za zásluhy o kulturu.“

Josef Henke byl typem režiséra, který nesázel na vnější efekt a líbivost a měl hlubký smysl pro dramatického autora. Nerač mluvil o rozhlasových specifikách, jež mu v mnohých ústech připadla pouze jako snobský název pro profesionální povinnost. V jednom z mála novinových rozhovorů prohlásil: „Rozlišujeme spíš rozhlasové umění, řemeslo a diletantství! Rozhlasová inscenace může být jenom záležitostí hercova hlasu – anebo složitou polyfonní hudebně rytmickou kompozicí, je potřeba poznat kdy.“

To, že Josef Henke, který v rozhlasové režii čestnou uměleckou prohru toleroval a neměl pochopení pro manýru a rutinu, věděl, kdy a jaké výrazové prostředky volit, aby sloužily autorovi a jeho dílu, dokazují desítky jeho inscenací. V r. 2004 řekl: „Miluji kontakt s hercem. A proto mě tak rozhlas drží, že neexistuje jemnější herecký projev než na mikrofon.“

- redakce -

DOKUMENT

MgA. Jiří Hraše

Rozhlasové předscény aneb V+W před mikrofonem

V roce 2001 vydal Václav Kofroň druhý díl souboru mimojevištních textů Voskovce a Wericha, který obsahuje další část jejich publicistických, poetických a paradivadelních textů z let 1929–1938 pod názvem Nikdy nic nikdo nemá.¹⁾ Pro nás je v ní zajímavá zejména část IV., která obsahuje soubor (vlastně neznámých) textů, určených pro rozhlasové vysílání. Ne že by se o nich vůbec nevědělo, je možno na ně narazit ve stručných zmínkách. Tak např. Michal Schonberg píše: „Popularita Voskovce a Wericha neustále rostla. V lednu 1931 začali vysílat měsíční rozhlasový program s názvem Zvukový měsíčník, charakterizovaný jako skeč se zpěvy a tanci.“²⁾ Informace (jako v Rádiu Jerevan) je v podstatě správná, až na to, že to nebylo v roce 1931, ale 1932 (programový týdeník vítá vysílání jako NOVINKU velkými versálkami), a že nebyly slíbeny tance: skeč (tehdy ještě psán jako „sketsch“) byl pouze se zpěvy. Takže jakkoli se o tomto vysílání ví, neví se o něm moc. Tím významnější je přetisk jejich textů ve zmíněné knize.

Odkud vzešla iniciativa těchto vystoupení před mikrofonem a jaká byla jejich motivace se můžeme dnes jenom dohadovat. Jisto je, že to byla pro V+W doba významná. „Přišel jejich čas,“ jak poznamenává Václav Holzknecht: „Zárůdky satiry, které v nich byly, nyní se rozvíly. Je přece jisté, že vtip potřebuje svou atmosféru a že velmi záleží na tom, kdo, kde a kdy jej vysloví. U významných komiků působí zpravidla již jejich intonace... Osoba mluvího je pro uplatnění vtipu velmi významná.“ A Holzknecht si klade otázku, proč se V+W takto projeví až v roce 1932: „potřebovali čas, aby uzráli, aby si plně a závazně uvědomili dosah světového procesu – a aby byli hotovi i jako umělci.“³⁾ Podle výkladu v přednášce Jiřího Voskovce v Přítomnosti z téže doby „začala krize a s ní nezaměstnanost, odzbrojovací konference skončila jako fraška a nám nezbylo, chtěli-li jsme být upřímní, než napsat Caesara a tím přehodit výhybku, opustit s lítostí kolej fantazie a zbožňované frašky a pustit se na cestu satiry.“⁴⁾ A tak jejich divadelní příběhy, ale i jejich předmikrofonní uvažování se pohybují „kdesi na rozhraní mezi Nikde a Nikdy, kde antická moudrost a krása by se potkala v půli cestě se současnou hloupostí na svobodném území věčné směšnosti.“⁵⁾

S jejich časovým zařazením se má věc tak: „Od ledna 1932 začínají Voskovce a Werich spolupracovat s pražským Radiojournalem. Zprvu pravidelně zvukové měsíčníky se promění v příležitostné rozhlasové půlhodinky Voskovce a Wericha. Z torza dochovaných scénářů lze usuzovat, že V+W vysílali měsíčníky po celý rok (vyjma prázdnin) 1932 a 1933, přičemž své texty psali přímo pro rozhlas. Rok následující vysílali dál, ale zřejmě již čerpali „pouze“ z divadelních zdrojů, aktuálních předscén a písní. O rozhlasové aktivitě osvobozených v roce 1935 není jasno... Jedná se o originální stručné průvodce světovými dějinami

s ohledem na události toho kterého aktuálního měsíce.“⁶⁾

Jejich humor byl do té doby křtěn poetismem a studentskou recesí. Jak vypadá v roce 1932 a na rozhlasových vlnách? Především prosakuje do textů aktualita každou větou. V jednom z pozdějších měsíčníků se přímo publikuje její zdroj ve výčtu událostí z novin: čteme tu například: „Vyžebrali si zákaz – Jasnovidec, který do toho viděl, zavražděn – Ze tří soubojů s Rakusy vyšel čsl. fotbal vítězně – Kdyby něco, takže nic – Týden bez trestních rozsudků v Praze – Soud se stěhuje – Vypůjčila si milion na cizí dům – Jak to bylo s výstřelem ve vile Grébovce – Zieglerová – Rodiče navrhli škole rákosku – Nově sestavená pražská filharmonie – Nový film Vlasty Buriana zase v uniformě a v sukních – Dvě minuty ticha na Bílou sobotu – Slunce ohýbá Eiffelovu věž – Kouzla Velkého pátku – Bez povolení jen Kč 1 000 do ciziny – Krátké parlamentní prázdniny – Prázdný útulek neprovdaných žen – Srdce žijící ženy v lékařově dlani – Krásné ženy ve službách GPU“⁷⁾ To je sotva třetina titulků, vyjmenovaných v Májovém zvukovém měsíčníku 1933 jako inspirace vysílání.

S nabídkou událostí se pracovalo shodným, téměř totožným způsobem jako v jevištních předscénách. Ve Zvukovém měsíčníku z 2. dubna 1933 se přiznává Zeus k hříchu mládí a rekognoskuje zevrubně světdíl: „Chybně se píše ve školních knihách, že jsem se proměnil v býka, když jsem Evropu unášel. Pravda je trochu odlišná. Já byl tenkrát vůl. Co z toho bylo? Teď leží Evropa rozplácruť mezi desátým stupněm západní a šedesátým stupněm východní délky podle Greenwich a leká. Noha, ta, co kope do Sicílie, jí bolí, holinka je malá. Hlava neví, co chce. Na prsou ji tíží francouzská múra. má tam pracky, ale nesedá. Sukně bude prej za pět let přešitá, ještě, že to srdce sem tam klepe. Ale valně to také není. To víte, dnes bych ji neunášel, dnes takhle Ameriku, to je mladice. Ale zase prej se dala teď na pití...“ A potom Zeus na požádání předpovídá události února. Nalítuje v ušmudlaném díři neukirchenský výbuch, osmnáct mrtvých vzbouřenců na křížníku, „pak bude zlobit Vesuv – on tam totiž Hefaistos má nějakou objednávku pro Benita“, Japonci zase zvítězí a opustí Ženevu, „no a únor skončí menším ohňostrojem v Reichstagu. Víc o tom neřeknu.“⁸⁾

Pracují s parafrázemi, metaforickými posuny pojmenování. Jak to na výkladu písně ze hry V + W ukazuje Holzknecht: „Evropa se tu představuje jako dáma velmi nemocná. Lékaři ze Ženevy (kde zasedala Společnost národů, která měla pečovat o zajištění míru) jí spíše odpraví, než uzdraví. V hlavě (Španělsko) jí to chvílemi blíká republikou nebo monarchií; bolesti v životě (střední Evropa) jí působí bludná ledvina (Československo).“⁹⁾ a tak dál podle mapy, kterou nakreslil karikaturista Adolf Hoffmeister v duchu textu.

Některé pořady v textu ještě nejsou děleny mezi dva hlasy, dělba hlasů fungovala stejně jako v předscénách. Jak je zřejmo z měsíčníku, který má dělení vyznačeno:

- „W: *Že Roosevelt vyhrál nad Hooverem, se ví.*
 V: *Mimo to v Americe se pilo i před Rooseveltem, bude se pít i po něm.*
 W: *Kdyby nebylo piva, musili bychom si je udělati.*
 V: *A proto at žije prohibice, hlavně když přijde k zrušení.*
 W: *Ať žije, kdo pije, říkala už Pýthie.*
 V: *Pohár do dna vypije ten, kdo říká, ať žije, i s pohárem Slavie.¹⁰⁾*

Měsíčníky, stylisticky i interpretačně navazující na předscény, byly přerušovány nebo pointovány písničkami s původním nebo parafrázovaným textem.

Poněkud výjimečnou podobu má Májový zvukový měsíčník 1933, z něhož jsme uvedli část výčtu novinových titulků. Pořad totiž uvádí, jak nabídku událostí zpracovali Jirásek, Nezval, Vančura, K. Čapek, Sv. Čech a Hašek. Nezval básní na téma takto:

„....
 Veselý starosta newyorský se žení
 Milenci v kiosku byli dopadeni
 Skleněný havelok se rozbil na kusy
 Komu se na světě hahnkrajc nehnuší?
 Vzducholoď Acron se zřítila do moře
 A jaro začíná v Královské oboře
 A pak tu ještě něco zapáchá
 Není to kouř, to jsou jen oblaka
 Podivuhodný kouzelník Hanussen
 Zahynul za to, že měl divný sen
 Úkladně zavražděn za to, že snil
 O tom, jak hahnkrajc v Německu shnil
 Krásné ženy jsou ve službách GPU
 Fašisté dělají v kasárnách neplechtu
 A pak tu ještě něco zapáchá
 Je to odzbrojovací gázmaska vojáka¹¹⁾

Nejen autoři, ale i posluchači si s pořady přišli na své.

Václav Kofroň v knize otiskuje v oddílu IV. celkem třináct rozhlasových textů, z toho jedenáct označených nebo zformovaných jako „měsíčník“:

- I. Zvukový měsíčník / leden 1932
- II. Zvukový měsíčník / únor 1932
- III. Zvukový měsíčník / březen 1932
- IV. Zvukový měsíčník / duben 1932
- V. Zvukový měsíčník / květen 1932
- Letní zvukový trimestr / září 1932
- Zvukový měsíčník / listopad 1932
- Novoroční resumé 1932 / leden 1933
- Zvukový měsíčník / 2. dubna 1933
- Májový zvukový měsíčník / 30. dubna 1933
- Velikonoční rozhlas 1934
- Voskovec & Werich dětem
- Jaké jsou snahy Osvobozeného divadla¹²⁾

V Archivu ČRo je uložena polovina těchto textů. Jsou označeny kulatým razítkem: „Radiojournal Schwáleno pro vysílání rozhlasem.“ Právě proto nám mohou sdělit něco dalšího na téma měsíčníků V&W. Není s podivem, že se o texty cenzura zajímala. Byl to problém

i představení, a zejména předscén Osvobozeného divadla. Jedinou písní se cítili dotčeni zároveň Eduard Beneš (pro zesměšňování Společnosti národů) i komunisté (pro zesměšňování sovětského Ruska).

V knize se otiskuje písnička Tři doby země evropské, která uzavírala Velikonoční rozhlas a k překvapení tu čteme sloku, v níž paráduje Jan Stawiski (jejíž znění si dobře pamatujeme) v upraveném znění. Paměť nám napovídá: „Na západě si pan Stawiski / Pozval pár poslanců na whisky / A složili spolu pro hlupce / Hymničku korupce“.¹³⁾ V otisku čteme:

„Na západě si pan Stawiski
 Pozval pár svých známých na whisky
 A složili píseň laskavě
 O finanční slávě“¹⁴⁾

Podobně vypadl i „schöner“ Adolf a jeho koncentráky ve prospěch neutrálně prozpěvujícího Kohose. Ediční komentář Kofroňův/Dolejšův si není jist, kdo je původcem tohoto cenzurního zásahu. Nejsme si jisti ani my, ale vzhledem k tomu, že v tištěném vydání i v gramonahrávce je text nezměněný, dá se předpokládat, že tak zněl i s jeviště – a byl (kým?) nedoporučen pro hromadný sdělovací prostředek s masovým posluchačským okruhem. V měsíčníku z dubna 1933 je poznámka: „Těd přijde Píseň národů, již cenzurována i Radio-journalem.“¹⁵⁾

Knížní vydání měsíčníků občas ví o cenzurním škrtu, občas o něm neví. V V. zvukovém měsíčníku otiskuje větu „Byl to rafinovaný trik řecké policie, nebot lapila podvodníka a nazvala ho Zajíčkem“,¹⁶⁾ zatímco v rozhlasovém archivním textu je policie na místo řecké obecně „zahraniční“. Takový rozdíl textů by se dal snadno vysvětlit tím, že kniha nepracovala s rozhlasovými archivními texty, nýbrž s texty archivu Jana Wericha. (Neopravený text ctiskuje kniha z V. Zvukového měsíčníku a už ho nepřetiskuje v Letním trimestru, kde se na počátku pořadu text opakoval. Rozhlasová korektura je v první části Letního trimestru. V. měsíčník nemáme v archivním exempláři, bylo by zajímavé, kdyby řecká policie v květnu prošla a v září uvízla.)

V Letním trimestru má archivní exemplář výpustku jedné repliky mezi berlínskými barikádami a duchovskou politickou rvačkou: zaškrtnána je věta „před nejvyšším soudem v Brně nastupuje populární dvojice Stříbrný a Sichrovský“. Zvláštní je, že i knižní text ji vypouští. Následuje další škrtnutí, tentokrát chránící pověst Itálie: archivní text má škrtnutou (a knižní otištěnou) větu, komentující pršku kamení na hlavy slávistů po zápase s Juventusem: „Tato vynalézavost italského obyvatelstva je opětným dokumentem vysoké kultury národa, bez něhož by lidstvo nebylo lidstvem.“ Na rozdíl od knižního znění má archivní text další redukci okolo novostavby ministerstva s mramorovými koupelnami a fontánami: místo ministerstva železnic bylo třeba říci „jedno ministerstvo“ a vypustit komentář „což svědčí o čistotě a čirosti zúčastněných činitelů“. Na rozdíl od knižního znění archivní exemplář vypouští čtvrtou sloku závěrečné písně. Je to text: „Mussolini knihu v ruce třímá / A pušku má v ruce ve druhé. / Pak taktó vyzbrojen k lidu hřímá, / že to jedno předčí to druhé. / Že je nutno k větší slávě Rima / Číst si pušku a z knihy střílet, / Že je nutná politika přímá, / Pak že bude mír milion let.“ Lze předpokládat, že se písnička

zpívala na melodii Písně strašlivé o Golemovi. Zvláště ni se zdá, že cenzura ochránila Mussoliniho, ale nedotčena zachovala následujícího Hitlera (pátá sloka), který chce být kancléřem a tvrdí „Nedáte-li mi hnedka moc všecku, / tak se s vámi pěkně sepeřem“.¹⁷⁾ Věc snadno vysvětlí pohled do historického přehledu. Mussolini byl v září 1932 už deset let předsedou vlády v Itálii, zatímco Hitler byl dosud pan Nikdo, kancléřem byl ještě von Papen (jmenovaný v červnu 1932, jak Trimestr neopomněl sdělit) a Hitler se stane proti očekávaní kancléřem až 31. ledna roku 1933. Zájmy ministerstva zahraničí byly obhájeny s diferencovanou korektností.

II. Zvukový týdeník má zřetelnou rukopisnou poznámku: „Schváleno s malými opravami na str. 1 a 5.“ (Opravy knižní vydání nerespektuje.) Oba cenzurní škrty chrání religiositu před urážkou. Měla se patrně státi nejprve v souvislosti se snahou navázat na ličení I. měsíčníku, tj. vrátit se k prahu středověku. Zde text praví: „Mezi prahem, na kterém stojíme, a objevením Ameriky jeví se našemu zraku podivná dosti neporádná. Tu vidíme skupinu vousatých mnichů (oprava: mužů), kteří si vzali do hlavy, že obrátí na křesťanství jistý (oprava: kdejaký) pohansky národ (a zde cenzurující oprávně přidává tečku a vypouští zbytek souvětí. „a provádějí to tak vehementně, že jsou šmahem prohlašováni za svatě. totiž, aby nám bylo rozuměno, jsou považováni za svatě za trucu, aby měli pohani vztek)“). Druhý pokus o dotčení religiozního citění spatřoval cenzurující v celém souvislém textu o deseti řádcích: „Za středověku vycházelo si lidstvo do té míry vstříci, že aby neztrácelo důvody k svatým válkám, rozpadalo se v řadu církví a církvíček, které mezi sebou bojovaly. Tak vidíme vojska papeženců povstávat proti vojskům antipapeženců, vojska antipapeženců proti vojskům lžipapeženců, evangeliků proti katolíkům, katolíky proti mohamedánům, mohamedány proti kalvinistům, husity a podobojí proti podjednou, mezitím nezáhálejí ani luteráni, takže koncem středověku jsou v Evropě sami veteráni.“¹⁸⁾

Těžko říci, co si vlastně Radiojournal představoval. „Čistý“ humor Osvobozených z předešlých let? Nebo právě tento společensky angažovaný humor – který poséze cenzuroval? Ať tak či onak: jisté je, že (jak napsal Michal Schonberg) „popularita Voskovce a Wericha stále rostla“.¹⁹⁾ Radiojournal chtěl být u toho, oběma komikům nemohla škodit další reklama – a tak se obě strany musely smířit s nutným ztím cenzury.

Ostatně své síly nespojovali na léta, jak jsme napsali v knize *Od mikrofonu k posluchačům*: „... exemplárně se nakonec vyvíjel vztah rozhlasu k tvorbě V+W. Vstoupili do vysílání (Chalupovou zásluhou) přenosem hry *Ostrov dynamit* roku 1931. Později z Prahy vysílali pravidelně kritické-satirické vesele měsíčníky s písničkami a řádku her. Ovšem v roce 1936 bylo ze hry *Kat* a blázen vysíláno jen pár hudebních čísel a písničky bez autorské ústřední dvojice. Ne dost na tom: když v roce 1937 požádali komici Radiojournal o vysílání jedné reprízy své nové hry, dostalo se jim odpovědi: „Bohužel, této žádosti vyhověti nemůžeme. Velice rádi však na slavnostní stou reprízu Vaši hry upozorníme ve svém divadelním zpravodajství“. Důvody neuvedeny ani na urgenci. To je ukáзка vyvoje rozhlasu – a doby.“²⁰⁾

Odkazy na prameny:

- 1) Vaclav Kofron. Nikdy nic nikdo nemá. Připravil Vaclav Kofron, ediční komentář s Radanem Dolejšem. NFA. Praha 2001
- 2) Michal Schonberg, *Osvobozené*, Odeon, Praha 1992, str. 174
- 3) Vaclav Holzknecht, Jaroslav Ježek a *Osvobozené divadlo*, SNKLHU, Praha 1957, str. 159
- 4) Voskovcova přednáška v Přítomnosti, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 326
- 5) Předmluva V-W k Oslu a stinu, in: *V+W, Hry Osvobozeného divadla 1*, ČS, Praha 1961, str. 10
- 6) Ediční komentář, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 434. Autorem omylem opravuji „podle dnešního pravopisu“ název vysílací stanice a písi (jako před časem čtřmactideník *Tvar*) název jako „Radiojournal“.
- 7) *Májový zvukový měsíčník* / 30. 4. 1933, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 225
- 8) *Zvukový měsíčník* / 2. 4. 1933, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 207
- 9) Holzknecht o. c., str. 163
- 10) *Zvukový měsíčník* / listopad 1932, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 216–217
- 11) *Májový zvukový měsíčník*, o. c., str. 228–229
- 12) Z obsahu knihy *Nikdy nic*, o. c., str. 462
- 13) *Slaměný klobouk*, in: *Hry Osvobozeného divadla 4*, ČS, Praha 1957, str. 211–212
- 14) *Velikonoční rozhlas 1934*, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 245
- 15) Kofron, Ediční poznámka, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 417
- 16) *V. zvukový měsíčník* / květen 1932, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 186
- 17) *Letní zvukový trimestr* / září 1932, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 193 a 196
- 18) *II. zvukový měsíčník* / únor 1932, in: *Nikdy nic*, o. c., str. 157 a 161
- 19) Schonberg, viz 2)
- 20) *Od mikrofonu k posluchačům* (ed. Eva Jesutová), ČRo, Praha 2003, str. 98; v tom citace dopisu ex. Jaromír Pelá, *Zpráva o Osvobozeném divadle*, Práce 1982, str. 173

Ukázka rozhlasového textu z Archivu ČRo: III. ZVUKOVÝ MĚSÍČNÍK / BŘEZEN 1932 (výňatek)

...
Marre zjištěno, že ke každému vynalezu pudí lenost. Muzeme tedy směle předpokládat, že vynalez kolla provedl lenoch.

Jednoto deštivého diluvialního dne jakysi primitivní lenoch pověřen byl svoji manželkou, respektive pravěčkou družkou, jelikož legalních svazků, bohudik, v té době nebylo, tedy byl pověřen, aby přinesl kamennou desku zvirat asi čtyř čtverečních loktů. Jeho družka chtěla si na tuto desku vytesati květinčky a nápis: Kuchařinka?, lékař praví, trilobit je pokim zdravý, a pověsí si to nad ohniště. Hlava rodiny, zmíněný již Lenoch, náležitě otráven, vydal se na pochůzku a žádanou kamennou desku po značných nesnázích opatřil. Nesl ji na rameni domu, boty měl promočene, na hlavu mu kapal dešť z přesliček a studený vítr k němu zanašel řvaní dinosaurů ze sousední pustiny. Lenoch se potil, kámen ho drel do ramene, stmívalo se a on, klopylaj, nadával. Všechno se mu najednou rozlezelo, že mamuti noha, kterou varila jeho žena, v poledne mu nechutnala, že má ženu hubatou, že mu nenavlika tětivy, ačkoliv jí už týden o to říkal, že až se vrátí, bude jistě v jeskyni plno čoudu, že bude musit v noci vstát a šiškami krmit pterodaktyly, že ta vymyšlenost s tím kamennem svědčí a malichernosti jeho družky a že by do